

Språktolkar med SRHR-kompetens

Hur kan vi skapa en hållbar nationell samordning för att språktolkar ska få tillgång till SRHR-utbildning?

Erika Gustafsson, Kompetenscentrum om våld i nära relation,
Göteborgs Stad
Malin Askhamre, Kunskapscentrum för sexuell hälsa, Västra
Götalandsregionen

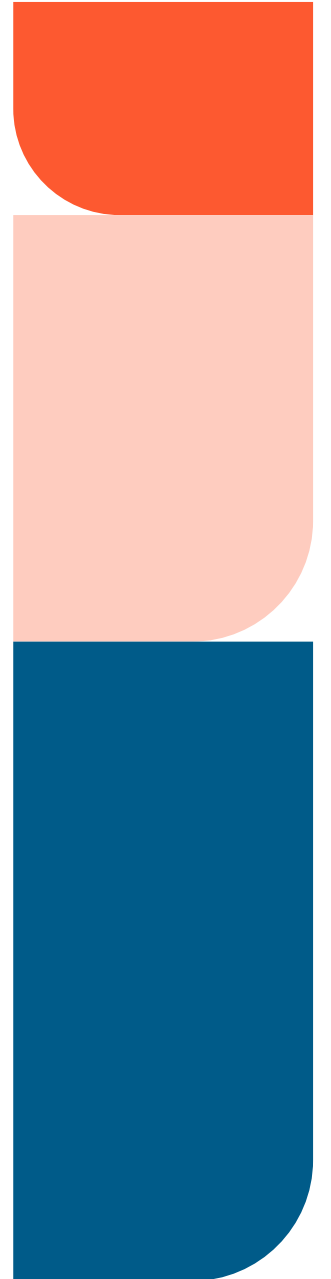
Tolkbart

- en SRHR-utbildning för tolkar

Agenda

- Introduktion till SRHR och frågeställningen
- Tolkbart – en SRHR-utbildning för språktolkar
- Utvärdering av SRHR-utbildning för språktolkar
- Hur kan vi skapa en hållbar nationell samordning?

Vad är SRHR?

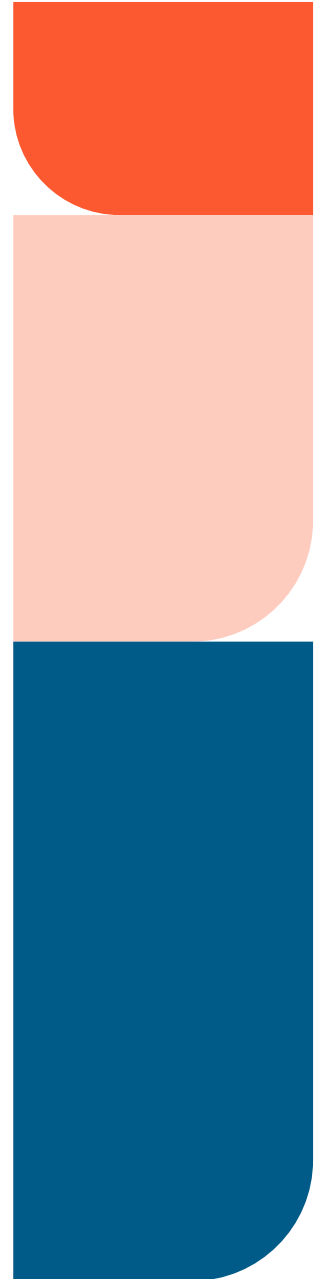
Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Nationella handlingsplan för SRHR – säkerställa tillgång till SRHR-tolk

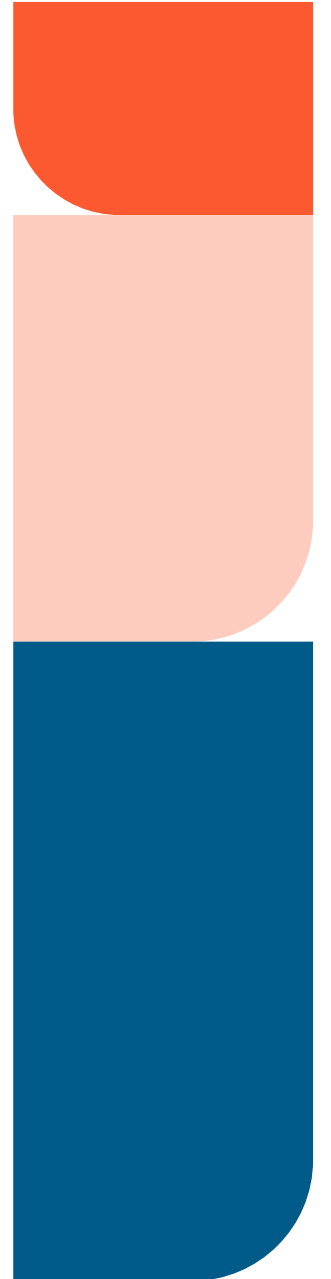
Prioriterat område 4: Främja en jämlik tillgång till vård, stöd och behandling

Delmål 4.1: Stärkt kunskapsstyrning inom SRHR-området för hälso-och sjukvård och socialtjänst är det fastslaget att kommuner och regioner bör säkerställa att det finns tillgång till tolk, inklusive teckenspråkstolk, med kunskap om SRHR, funktionsrätt och hbtqi-frågor. Regioner och kommuner bör alltså säkerställa att det finns SRHR-utbildade tolkar.

Introduktion till problemformuleringen/frågeställningen

- Att tolka i situationer som rör sexualitet och kön kan vara särskilt utmanande då många språk och situationer påverkas av starka begränsande normer. Detta leder till att ord och begrepp saknas eller att nyanser uteblir.
- SRHR ingår inte (vad vi vet) som en obligatorisk del i någon grundutbildning till tolk. Det innebär att kunskap och färdigheter att tolka i SRHR-relaterade tolksituationer är till stor del upp till tolkens personliga kunskap och erfarenheter.
- Personer som har rätt till tolk för att tillgängliggöra SRHR-relaterad omsorg, hälso- och sjukvård har därför lägre tillgång till denna vård samt risk för lägre patientsäkerhet i dessa möten.

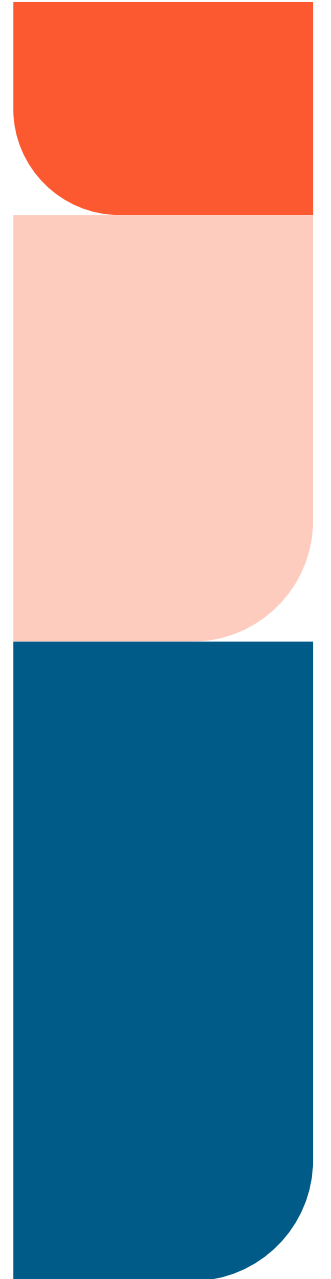

En utbildning om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) för språktolkar

SRHR-utbildning för språktolkar

- Pilot 2012 – Västra Götalandsregionen, Göteborgs Stad och Tolkförmedling Väst
- 2020 – omarbetning och digitalisering av utbildningen
- 2023/24 extern utvärdering av den digitala utbildningen

SRHR-utbildning för språktolkar

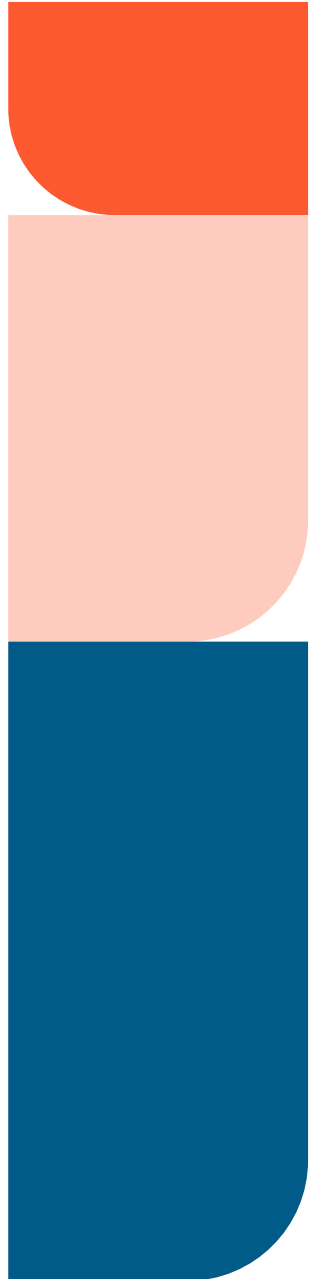
SRHR-utbildade tolkar har grundläggande kunskaper och tolkningsfärdigheter i frågor och situationer som rör sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Kunskapsmål och förståelsemål:

- Grundläggande kunskaper om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (ämnesområden som hiv/STI, våld i nära relationer, hbtqi samt anatomi och ord på kroppen) i förhållande till tolksituationen
- Känna till relevanta juridiska begrepp och ord kopplade till SRHR i förhållande till tolksituationen
- Grundläggande kunskaper om begrepp och ord kopplade till normkritik/normmedvetenhet och hbtq i förhållande till tolksituationen

Färdighetsmål utifrån värderingsförmåga och förhållningssätt

- Kunna tolka med ett normmedvetet och icke-diskriminerande förhållningssätt
- Kunna tolka med ett professionellt förhållningssätt och känna trygghet i tolksituationer som berör ämnet sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Upplägg och metod

Tolkbart
- en SRHR-utbildning för tolkar

Omfattning:

18 studietimmar

Fyra halvdagar fördelat över två veckor

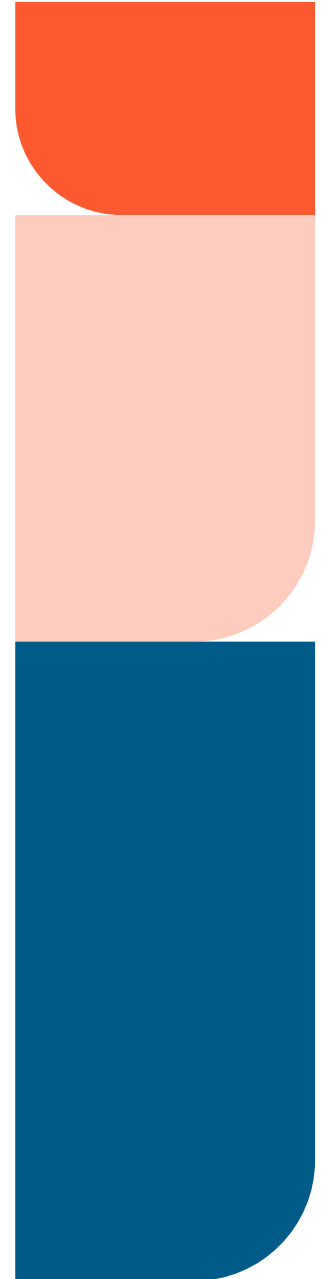
Ersättning utgår för studietimmarna vid genomförd utbildning

Del 1: Introduktion till Tolkbart och SRHR

Del 2: Normer, språk och SRHR

Del 3: Lust, kropp och hälsa

Del 4: Våld och sexuell utsatthet

Upplägg och metod

Tolkbart
- en SRHR-utbildning för tolkar

I varje del finns tre moment:

- Förberedelser:** Olika kapitel där du får lyssna, läsa, titta och göra
- Liveseminarium:** Utbildare och deltagare träffas på Teams för gemensamma föreläsningar, frågestund och övningar. (obligatorisk närvaro)
- Självstudier:** Olika kapitel där du får lyssna, läsa, titta och göra

Upplägg och metod

Tolkbart
- en SRHR-utbildning för tolkar

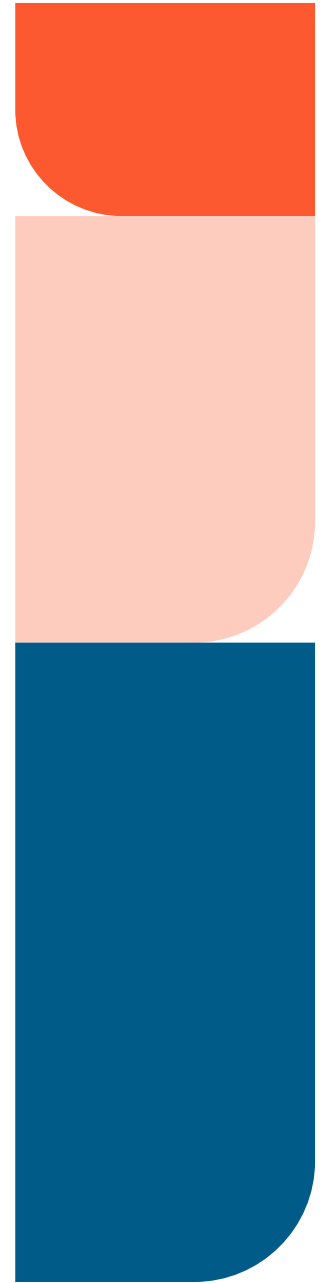

I varje moment finns tre olika komponenter

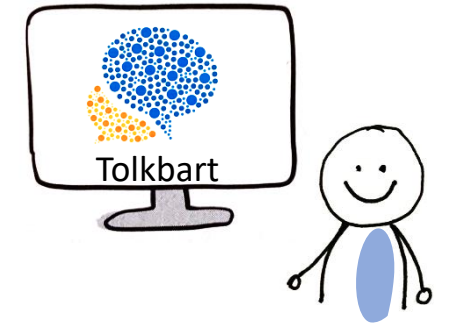
Kunskap om de olika ämnesområdena inom sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Självreflektion möjlighet att fundera kring egna erfarenheter och referenser i ämnet eller situationen

Färdighetsträning handlar om att omsätta kunskap och det egna förhållningssättet till ett mer professionellt förhållningssätt i tolksituationer om SRHR

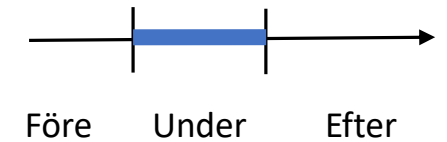
Syfte och frågeställningar:

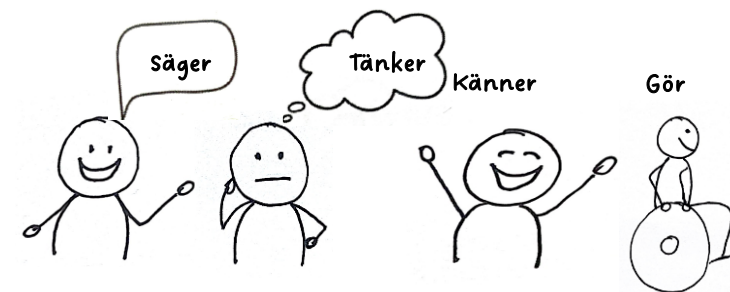
- Vilka **effekter** har utbildningen för tolkarna som gått utbildningen?
- Hur påverkar ökade kunskaper i SRHR **tolksituationen**?
- Upplever tolkarna att det blir **skillnad i tolksituationen** för dem och för dem de tolkar för?
- Vilka **moment i utbildningen leder till vilka effekter**?
- **Upplever tolkbeställarna att det blir skillnad i tolksituationen för dem och för deras klienter/patienter med SRHR-tolkar?**
- Blir det mer **jämlik och patientsäker vård** med SRHR-tolkar?

Totalt intervjuades 31 tolkar

- **16** rekryterades från utbildningen i **december 2023**.
- **15** rekryterades från **tidigare genomförda utbildningsomgångar**.
- Vi var med och **observerade** på SRHR-utbildningen som genomfördes i december 2023 (4 utbildningstillfällen).
- **21 tolkbeställare** har intervjuats.

- Etnografisk metodik.
- Komponentanalys.
- Iterativ och agil process.

Hur tolkarna beskriver 6 utbildningsmoment

Live-seminarium

” Upplägget var välorganiserat. De som håller i föreläsningarna var kunniga inom området.”

” De hade ett väldigt fint sätt att leda utbildningen på – med diskussioner.”

Diskussioner med andra tolkar

” Det är jättebra att man får dela erfarenhet på utbildningen, för tolkyrket är ett yrke där man jobbar ensam. Man har ingen att dela erfarenheter med. [...]

Vi har också tystnadsplikt. Ibland så tänker man, man är i en sån situation så man vill fråga. Man tänker ska jag, ska jag inte. Man är ganska utelämnad kan man säga. Så det är väldigt bra att vi kan ha den diskussionen.”

Filmer

” De här filmerna vi fick titta på var givande, lärorika. Vi lärde oss mycket angående det här [SRHR]. De väcker frågor som vi inte tänkte på tidigare när det gäller tolkningsmoment. Hur ska vi agera.”

Självstudier

”

– Hur var tiden för att hinna gå igenom materialet själv?

– Det var bra inlagt. Vi hade ändå en förmiddag med föreläsningar och gå igenom och sen från 10.30 vi hade egen tid att sitta och jobba.”

Materialet

”

Jag skulle tolka för en hbtqi-man. Då var jag inne på utbildningens sida igen och förberedde mig.”

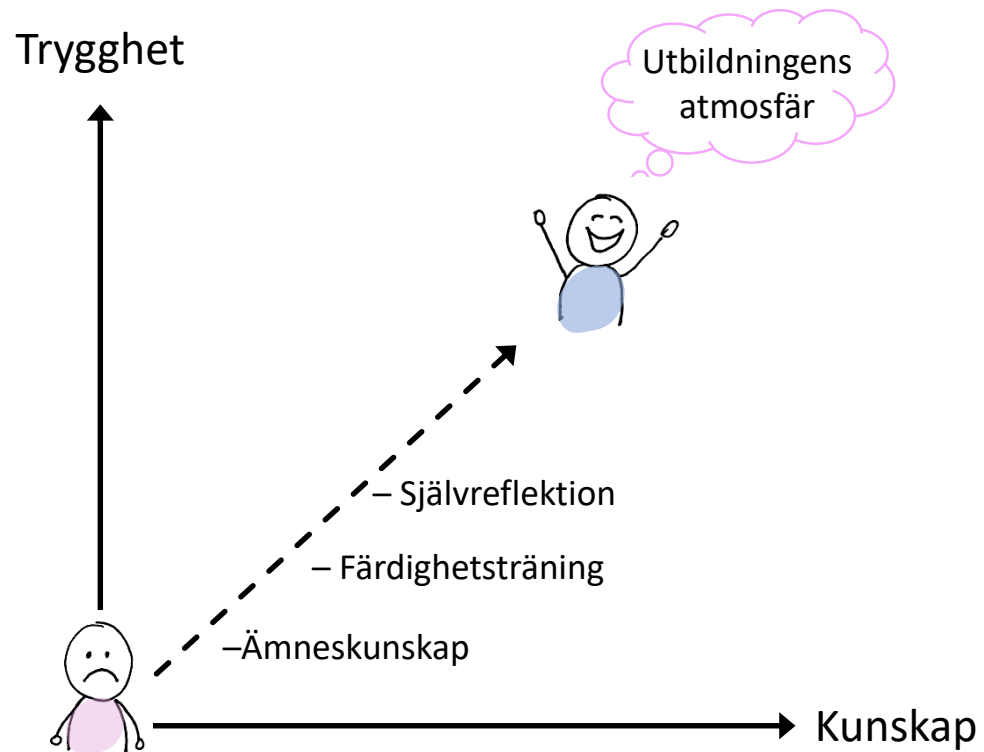
Ordlista

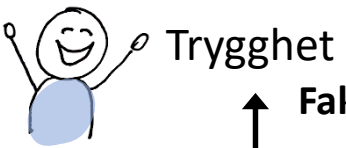
”

Bra grupp, alla vara med i diskussioner. Vi var två från mitt tolkspråk. Kunde lära oss nya ord. Många ord som inte finns på vårt språk, men vi kom fram till att man kan tolka så här eller så här...

Vi gjorde ordlistor. Jag har använt dem [efter utbildningen] när jag tolkat.”

Vad i utbildningen skapar förflyttning?

Trygghet

Faktorer som bidrar till trygghetsförflyttning

Atmosfären på utbildningen skapar grundläggande förutsättningar.

Att använda och säga SRHR-begreppen.

Att kunna nyansera språk och ordval.

Arbetet med begrepps- och ordlistan.

Diskussionerna på utbildningen.

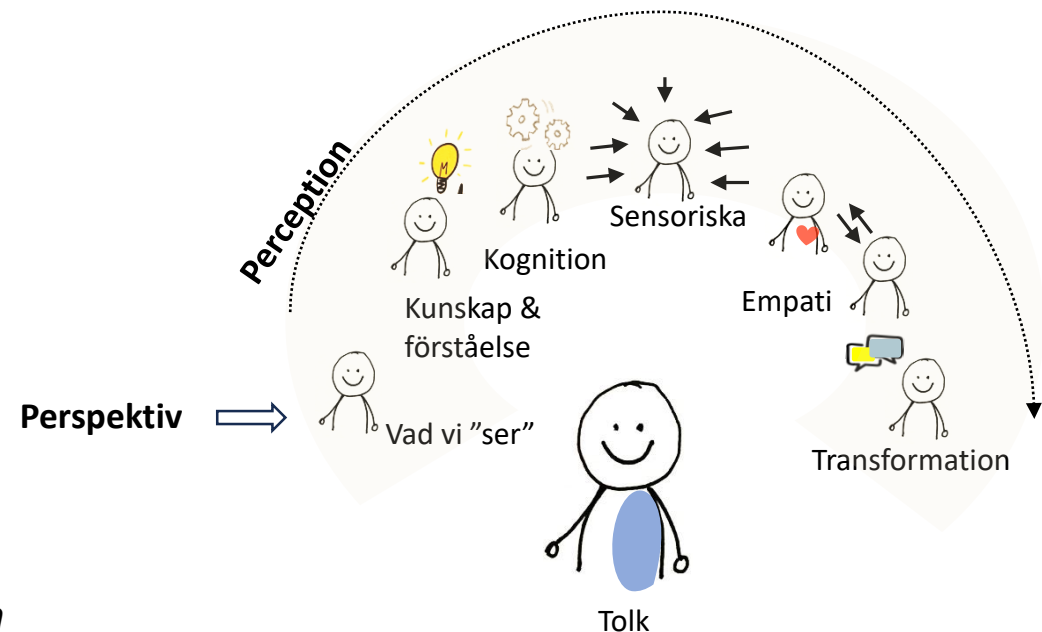
Att ta del av andras erfarenheter.

Kombinationerna

Perspektiv och perception

En genomgående skillnad efter utbildningen är att tolkarna fått med sig ett "nytt" sätt att se på tillvaron. Detta gör att tolken upplever, tänker och förhåller sig annorlunda till klientens kontext.

”*Man ändrar sig lite i hur man ser på saker och personer. Att man är mer medveten och uppmärksam.*”

Partner

Hbtqi

Begrepp, ord
och termer

Kunskap om
anatomi

Vidare
perspektiv på
våldets olika
former

Perspektiv och perception

”

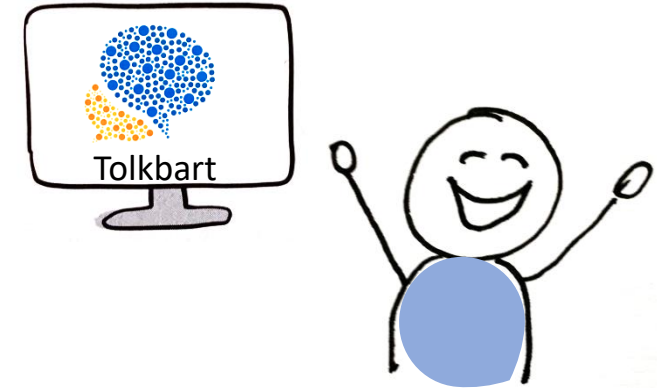
*Våld i nära relationer. Vi måste vara professionella.
Vi känner känslomässigt, men jag som man som träffar kvinnor måste
agera rätt och arbeta professionellt.*

*Innan denna utbildning så tänker jag inte på detta. Det som är
skillnaden efter utbildningen är att jag tänker på det.*

*Nu jag tänker på att den jag tolkar för kan vara en hbtqi-person eller en
person som blivit utsatt för våld. Det handlar om min attityd.
Det hjälper mig och bidrar i min tolkning.”*

Tolk

Slutsatser

1. Utbildningen *Tolkbart* ger, på ett **enkelt och pedagogiskt sätt**, tolkarna grundläggande kunskaper och tolkningsfärdigheter i ämnesområdet SRHR.
2. Utbildningen **stärker och ger trygghet** till tolkarna, utökar deras vokabulär gällande termer och begrepp samt ökar deras kunskaper inom området SRHR och våld i nära relationer.
3. Utvärderingen visar tydligt på att *Tolkbart* är **väl målgruppsanpassad**, sett till både tiden utbildningen tar samt innehåll och pedagogik.
4. Utbildningen upplevs som en **väl investerad insats** för den effekt den ger. Den stärker deltagarna i deras yrkesroll och leder till bättre tolkningar.
5. Tolkarna **får ett nytt eller förstärkt SRHR-perspektiv** som ger dem en **ökad perception** att kunna läsa in situationer.

Slutsatser

6. Utvärderingen visar på att innehållet har en **bra balans** mellan de två utbildningsanordnarnas respektive områden (Kunskapscentrum för sexuell hälsa och Kompetenscentrum om våld i nära relationer).
7. Utbildningen **leder till en kunskaps- och trygghetsförflyttning**. Deltagarnas tidigare kunskaper och trygghet i ämnet samt deras öppenhet att ta till sig innehållet påverkar graden av förflyttning.
8. En genomgående skillnad efter utbildningen är att tolkarna fått med sig ett **"nytt" sätt att se på tillvaron**. Detta gör att tolken upplever, tänker och förhåller sig annorlunda till klientens kontext. En ökad medvetenhet och uppmärksamhet ökar förutsättningarna för ett bättre samtalsklimat och en bättre tolkning. Det leder med stor sannolikhet till tryggare, stabilare tolkningar och samtal för patienter/klienter och tolkbeställare. **Det i sin tur leder till en ökad grad av jämlik/t vård/stöd och patient-/klientsäkerhet.**

Slutsatser

9. **Utbildningens atmosfär** som skapas genom **ledarnas tydlighet, öppenhet, pedagogik och struktur** skapar en trygg, tydlig och "säker" zon för kunskapsutbyte och diskussion.
10. Viktiga delar i utbildningens framgångskoncept är diskussioner, **växlingar mellan** liveseminarium, förinspelade utbildningsmoduler, quiz, egenstudier, diskussioner, ordlistor och grupparbete. Kvaliteten på de förinspelade kunskapsblocken med föreläsare som arbetar i den kontext där tolkningarna äger rum bidrar starkt till en känsla av ökad relevans och kunskapshöjning.
11. **Framgångskoncept** att utbildningen är online, men inte en webbutbildning (självstudier).

Slutsatser

12. Utbildningen **ger en hög utväxling av nedlagd tid för tolkarna.** De får både aktualisera befintlig kunskap, ta till sig ny kunskap samt möjlighet att stanna upp och reflektera.
13. Möjligheten att en större bredd tolkar prioriterar utbildningen ökar om tolkarna erhåller **ersättning** för att gå utbildningen.
14. **SRHR-tolkar möjliggör *rätten att kunna få vara sitt starkaste jag när man är som mest utsatt.***

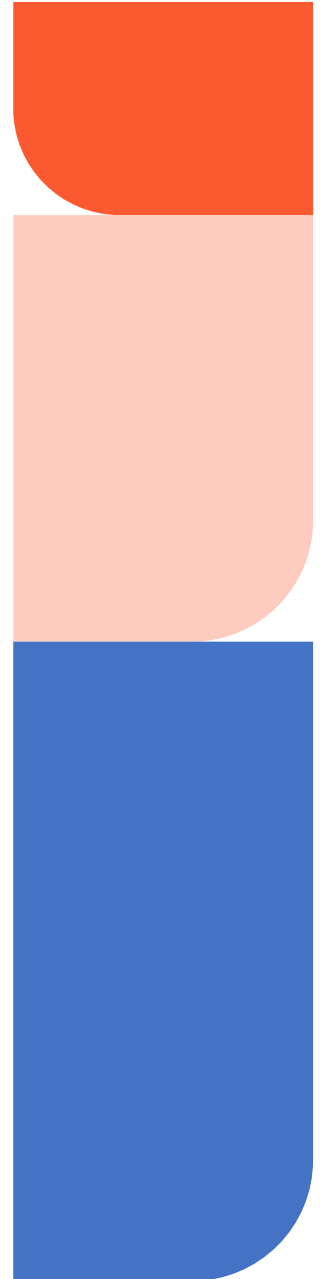
Rekommendationer (nationellt):

- Samordna SRHR-utbildningar nationellt samt ta fram en nationell standard för SRHR-tolkar (flera av tolkarna arbetar också för andra tolkförmedlingar).
- Verka för att grundläggande SRHR-kunskaper inkluderas i alla grundutbildningar till tolk.
- En styrka med att utbildningar genomförs med nationell upptagning är bland annat att samordning av utbildningsomgångar som riktar sig till "små" tolkspråk är möjliga. Det möjliggör att de kan diskutera begrepp, ord och termer på sitt tolkspråk.
- Erbjud tolkarna ersättning för att gå utbildningen *Tolkbart*. Detta möjliggör för fler tolkar att kunna prioritera att gå utbildningen, även de som annars inte har tid, råd eller där SRHR-området inte ligger "högst på deras prioriteringslista".

Nationell samordning – dialog med...

- Folkhälsomyndigheten
- Socialstyrelsen
- Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)
- Diskrimineringsombudsmannen, Magdalena Sievers, Utredare
- Linguistic (in)justice, global migration and Nordic welfare states, Linnéuniversitetet – Kristina Gustafsson, Associate professor, Department of Social work
- Institute for Interpreting and Translation Studies, Stockholms Universitet, Helena Bani-Shoraka, PhD, Assistant Professor

Sammanfattning

- Nationell handlingsplan SRHR
- Nationellt behov av tolkar med SRHR-kompetens
- Tolkbart – en SRHR-utbildning för språktolkar
  - Framtagen, beprövad och utvärderad
- **Hur kan vi skapa en hållbar nationell samordning för att språktolkar ska få tillgång till SRHR-utbildning?**

